

LEDARE

Ledare: Besluta om vädret

PUBLICERAD 2009-07-16

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

[Skaffa nyhetsbrev](#)

Ett politiskt skämt löd: ”En del politiker har så höga tankar om politikens makt att de nästintill är beredda att besluta om vädret.”

Skämtet är nu förbrukat. I förra veckan beslutade världens viktigaste länder, samlade till möte i G8-gruppen, att temperaturen ska få stiga upp till två grader Celsius jämfört med förindustriell nivå. Världsledarna – med statsminister Reinfeldt med vid bordet i egenskap av EU-ordförande – anser sig också veta hur vädret ska styras. De gör anspråk på att besitta en klimatmodell som förklarar varför temperaturen blir som den blir år 2050. Vidare tror de sig förfoga över politiska medel som intervenerar i klimatmodellen på ett sådant sätt att temperaturen blir just två grader högre än på 1700-talet, världen över, och det vid en tidpunkt som världens ledare bestämmer på en FN-konferens.

Imponerande! Om inte detta leder till ett kollektivt Nobelpris till Obama och de övriga ledarna i G8, vad är då värt att belöna?

Det finns goda skäl att minska förbränningen av kol och olja med dagens teknik. CO2 är visserligen inte ett gift, utan en av livets mest grundläggande byggstenar, men försiktighetsprincipen talar för att människan inte på kort tid bör återföra till atmosfären vad som tagit årmiljoner att samla, pressa och lagra. En annan del av försiktighetsprincipen, nämligen att inte allvarligt skada de nu levande med hänvisning till stora planer för framtiden, talar samtidigt för att förändra energisystemet med förnuft. Endast teknologiska genombrott kan mildra konflikten mellan utsläppsmål och en snabbt växande befolkning i Asien, Afrika och Latinamerika som begär bättre levnadsvillkor.

Klimatfrågan rymmer flera led i sak. Men därtill måste läggas frågan om villkoren för kollektiv handling. Är det nödvändigt att världens länder, samlade till konferens i Köpenhamn i december, kommer överens om en detaljerad plan för utsläppsrätter, FN-skatt etcetera, för att energisystemen ska läggas om?

De som hävdar detta utgår ifrån att klimatfrågan är ett fall av ”fångarnas dilemma” – bara genom en kollektiv självbindning från alla nationer kan man undvika att enskilda länder agerar egoistiskt på det gemensamma intressets bekostnad.

Om detta är korrekt, finns ett besvärande problem. USA, för att ta ett land med viss vikt, kommer nämligen inte att gå med på något världssystem för utsläppsrätter i FN:s regi. President Obama kanske vill, men senaten kommer inte att godkänna det. Skälet är inte att USA skulle sakna vilja att förbättra miljön eller rädda mänskligheten. Orsaken är att USA har en djup och berättigad misstro mot den demokratiska legitimiteten hos en FN-byråkrati. Grundat på den egna starka konstitutionella traditionen av maktgranskning och ansvarsutkrävande finns det ingen kvalificerad majoritet i senaten som är beredd att överföra omfattande beskattningsrätter och andra bindande mandat till FN-institutioner som till själva sin grundkaraktär inbjuder till okontrollerad byråkrati, korruption och ineffektivitet.

Under år med gigantiska budgetunderskott kommer det heller inte att tas beslut i den amerikanska kongressen om någon flerdubbling av u-landsbiståndet, såsom klimatplanerna förutsätter.

Pekar denna analys nödvändigtvis mot att ingenting kan ske i verkligheten? Nej. Vi behöver inte ha en spelsituation av typ ”fångarnas dilemma”. Tungt vägande länder och regioner kan finna att det ligger i deras eget upplysta egenintresse att främja långtgående förändringar i energisystemen. Vi ser det klart i USA, som har gjort lika mycket som Europa i CO2-frågan, utan att ha ratificerat Kyoto-protokollet.

Den mest drivande faktorn i USA är landets egen säkerhet. När amerikaner ser sig omkring finner de att nästan alla länder som säljer olja (utom Norge) tycks hata USA. Det ger en stark drivkraft för att minska beroendet av olja från skurkstater.

En andra stor faktor handlar om teknologiförsprång. Man ser att sådant som bränsleceller, rent kol, vågkraft, solkraft och helt nya generationer av kärnkraft möter en gigantisk världsmarknad under 2000-talet och man vill se USA som teknologiledare. Man ser hur Toyota slagit ut GM, Ford och Chrysler genom att ligga i framkant i fråga om bensinsnålhet och nya tekniska lösningar.

Kina har sina motiv av upplyst egenintresse. Dagens typ av kolkraft har förödande konsekvenser för närmiljön i Kina, utöver ökningen av CO2-utsläppen. De kinesiska ledarna har, enligt trovärdiga rapporter, kommit till verklig insikt om att miljöproblemen måste tas på allvar. Kinesisk FoU, med hjälp av en ström av återflyttare från amerikanska elituniversitet, är på flera områden i toppklass. Målmedvetenhet, när man väl satt riktningen, imponerar.

Alternativet till en detaljerad planhushållning i FN-regi kan vara upplyst egenintresse inom en ram av successivt ökad förståelse av utmaningar och chanser. I vart fall kan den tanken vara värd att ha i bakhuvudet den dag FN-planen havererar.

bergstrom_hans@hotmail.com

TEXT

Hans Bergström